

Co s teorií vojenského umění

V čísle 1/2001 Vojenských rozhledů byl zveřejněn článek autorů plk. gšt. Ing. Vlastimila Galatíka, CSc. a Ing. Josefa Janošce, CSc. s názvem Otazníky vojenského umění. V něm oba autoři jaksí opatrně a kulantně ukazují na stav v jedné části obranného výzkumu, a to v teorii vojenském umění. I v některých jiných číslech Vojenských rozhledů lze nalézt více či méně skrytá postesknutí na stav teorie vojenského umění v AČR nebo i celého rezortu.

Především však stesky na tento stav jsou téměř na každodenním pořádku na vojenských školách a v případech cvičení nebo řešení praktických úkolů i v praxi na všech stupních velení. To se týká zejména **přijímání rozhodnutí** k řadě úkolů, často přímo klíčových pro fungování AČR a vůbec celého rezortu [1].

Možná si někdo řekne no a co. Vždyť jsou problémy ve výcviku, v nákupu letadel, modernizaci výzbroje i všude jinde. Myslím si však, že je tomu tak právě proto, že praxi schází, kromě jiného, i opora v teorii. I když by v mnoha případech stačilo dodržování zákonů, selský rozum, lidská slušnost a využívání zkušeností jiných.

Rozpracování teorie (alespoň v podmínkách AČR) lze však dosáhnout s malými náklady ve srovnání s často diskutovanými náklady na padáky, tanky, letadla a jiné věci. Tato věta je však relativní a platí pro AČR a armády podobné velikosti a s obdobnými úkoly. Rozpracování teorie dnes často nazývané oblíbeným slovem doktrína, ale zejména její vyzkoušení při cvičeních, však může činit i desítky a více milionů. O to však v AČR nejde. Jedná se spíše o aplikovaný výzkum, který bude čerpat z toho základního, v tomto případě aliančního.

Svůj příspěvek k rozvoji teorie vojenského umění, pro vlastní potřeby, však **musí tato armáda dokázat realizovat. Vždy to v minulosti dokázala.** To může být povzbuzením i pro současnou dobu.

Stav teorie vojenského umění v AČR je špatný. To není pomluva, to je spíše výzva k jeho zlepšení.

To, co schází teorii vojenského umění, jsou „velká díla“ představovaná studiemi, ať už univerzálního nebo tematického zaměření, knihy veřejně vydané, odhalení tendencí vývoje problémů a úkolů. Z nich potom mohou vznikat doktríny (což není nic jiného než pragmaticky zaměřená teorie), předpisy pro použití vojsk a práci štábů, učebnice a skripta pro školy, různé rozhodovací postupy, metodiky, návody a pomůcky pro praxi k řešení úkolů každodenního života, pro operativní řízení i strategická rozhodnutí velitelů.

Toto je koneckonců smysl teoretického bádání, ne planá teorie, ale poznatky využitelné v praxi, ať už má jakoukoliv podobu. Tato velká díla však nemohou tvořit operativní pracovníci, ani takzvaní koncepční pracovníci sekcí ministerstva obrany a generálního štábu, a jen s bídou mohou vytvářet doktríny, předpisy a meto-

díky, protože k tomu nemají čas, podmínky, často ani vzdělání, zkušenosti a předpoklady.

K tomu je třeba mít specialisty, jako na každou důležitou práci. Zpracování výše uváděných materiálů, a třeba předpisu pro desetitisíce lidí, podle kterých budou bojovat na život a na smrt, takovou důležitou prací nepochybně je. K tomu, aby bylo potřebného stavu dosaženo, **schází domácí výzkumná základna pro rozvoj teorie vojenského umění.**

Co bylo v oblasti teorie vojenského umění v posledních deseti letech vytvořeno? Ve vojenské strategii se domnívám, že téměř nic. Institut strategických studií v Praze, který se měl vojenskou strategií a dalšími úkoly zabývat, byl zrušen ještě než stačil něco vytvořit.

Neznám žádnou osobu, která by o sobě mohla prohlásit, že je odborník na vojenskou strategii, ať už „domácí“ či zahraniční, ale především to mohla dokázat. Čím? Vypracováním (a možná i realizací) vizí, strategických koncepcí, publikacemi různého druhu, členstvím v institucích, které se vojenskou strategií zabývají (třeba v zahraničí, u nás takové nemáme) nebo mají k této problematice blízko. Situace je zřejmá, kde nic není, není se čím zabývat. Založením Ústavu strategických studií v Brně se snad situace v této oblasti zlepší.

Co bylo zpracováno v oblasti operačního umění a taktiky v posledních deseti letech? V roce 1996 byl vydán předpis Všeob-P-6 **Příprava a vedení obranné operace** zpracovaný v Ústavu obranných studií. Následně byl jeho ředitel generál E. Antušák propuštěn do zálohy a ústav **zrušen.**

V roce 2000 vznikla Doktrína Armády České republiky na pracovišti operačních výzkumů. Zpracovatel generál F. Podešva (tehdy už v záloze) po odevzdání práce ihned ukončil pracovní poměr a toto pracoviště bylo **zrušeno.**

Možná, že jsme svědky nějaké nové tendence, možná i tradice, kterou je třeba zkoumat, anebo trendů, které se prý využívají v USA, to je vytvoření pracovního týmu k určitému úkolu a po jeho splnění následuje zrušení. **Zrušení všech těchto institucí bylo chybou.** Nyní se očekává, kdy bude zrušen Ústav strategických studií.

Byl jsem přítom, když generál J. Nekvasil jako tehdejší náčelník generálního štábu při návštěvě Fakulty velitelské štábní prohlásil na adresu pracoviště operačních výzkumů „**toto je základ našeho TRADOCu, ten bude pro armádu zpracovávat teorii**“.

Americký TRADOC [2] trvá a bude trvat dál. Naše pracoviště bylo po roce a půl zrušeno asi proto, že AČR teorii nepotřebuje. Kromě těchto dvou uvedených materiálů a přibližně dalších 2-3 to je všechno, co bylo za deset let v operačním umění vytvořeno. Díky patří i pisatelům několika článků do Vojenských rozhledů a Sborníku řady A Vojenské akademie v Brně.

V **taktice** byl zpracován Polní řád pozemních sil AČR Všeob-Ř-1 a z něho vycházející předpisy řady Vševojsk- 1- ...

Teoretická práce v oblasti taktiky se opírá především o nadšení a pracovní hrdinství několika postarších důstojníků nebo i důstojníků v záloze. **Přitom teorie taktiky je pro AČR vzhledem k její velikosti a struktuře rozhodující a více potřebná jak operační umění a vojenská strategie.** Bylo publikováno množství článků a zpracovány některé dílčí práce, které však ani ve svém souhrnu nemohou nahradit scházející velké práce.

Bystřému čtenáři začíná být asi jasné k čemu směřuji. Kdo by měl teorii vojenského umění rozvíjet. Dovolím si ještě malou úvahu.

Vojenské školy prokázaly, že v dosavadní struktuře, počtech, požadavcích na učitele (při reálné nemožnosti si vynutit zlepšení jejich odborné erudice) a převážné orientaci na výuku nemohou být střediskem rozvoje vojenské teorie. K tomu, aby mohly rozvíjet teorii, ale i z mnoha jiných důvodů, potřebují projít hlubokou a stále odkládanou reformou. **Dílním způsobem** se však na rozvoji teorie podílejí.

Velitelé a jejich štáby k tomuto úkolu nejsou prioritně určeni, a to ani na strategické úrovni (ministerstvo obrany a generální štáb), zejména ne v tom složení, jak tyto instituce existují, a s **tím převažujícím obsahem práce**, kterým jsou zavaleni, a který lze nazvat **operativa**.

Úkol, který se na této úrovni řeší 1-2 roky, je v podstatě operativou. Z pohledu strategické úrovně řízení rozhodně ano. I sledování a kontrolování třeba 5-7leté modernizace tanků, která se na základě strategického rozhodnutí o této prioritě realizuje, je jen operativa.

Horizont strategického rozhodování je za touto hranicí v oblasti vizí, koncepcí, klíčových rozhodnutí o dlouhodobých záměrech, zásadních změnách struktur, soustředění financí, změnách v personálu, nákupu zbraní a materiálu atd.

Operační velitelství by měla řídit vojska, usměrňovat výcvik a zpracovávat si účelové, pragmatické pomůcky „šité pro vlastní potřebu“ každodenního života, plánování nebo pro cvičení apod.

Zbývá snad poslední možnost vytvořit speciální pracoviště - úřad, institut, ústav, středisko, kde se bude zejména teorie taktiky a operačního umění rozpracovávat.

V rezortu existuje množství úřadů, které mají dohromady několik stovek osob. Myslím, že všechny jsou potřebné, jinak by přece neexistovaly. Jak to, že v rezortu, který má podle mého odhadu tak 55 000 osob, se nenajde 10-15 tabulkových míst pro rozvoj taktiky a operačního umění? Tento počet by podle mého odhadu mohl stačit.

Protože takové pracoviště neexistuje, tak tomu odpovídá i teorie vojenského umění. Nebo ji nikdo nepotřebuje? Je tomu tak doopravdy? Proč taková pracoviště v jiných armádách existují a tam, kde je teorie nejlepší, je jich i nejvíce? To je v USA, kde existuje několik doktrínálních pracovišť, z nichž k nejznámějším patří již vzpomínaný TRADOC a další obrovská teoretická produkce je na vojenských školách.

Mnoho osob z rezortu v USA pobývalo nebo tam i studovalo a musí být s tímto stavem seznámeno. Včetně toho, že drtivá většina nových vědeckých poznatků tedy teorie a jejich aplikací pochází z této země. Proč si nevzít inspiraci? To budeme produkty těchto pracovišť, zpracované na míru pro americkou armádu, jen mizerně překládat, opisovat a papouškovat podivnou řečí, které pomalu přestáváme rozumět?

Takové pracoviště pro Armádu České republiky by měl založit náčelník Generálního štábu AČR, pro něho by i pracovalo. Tedy pro oblast, kterou řídí.

Není-li k tomu vůle, nabízí se ještě další řešení. Nabízet dobře financované granty pro rozvoj teorie vojenského umění veřejnosti. V ní je více důstojníků a generálů, samozřejmě v záloze, jak v celém rezortu. Rada z nich byli velmi erudovaní a pracovití lidé. Možná by se našli takoví, co by dokázali účelově teorii rozpracovávat.

Nejedná se totiž o žádnou utajovanou práci. Vždyť např. různé vize, koncepce a doktríny jsou přístupné na internetu pro celý svět. V technické oblasti je tato praxe

běžná. Nikdo na ministerstvu obrany a generálním štábu nevymýšlí a nekonstruuje tanky, nákladní auta, letadla a další materiál.

To by si však vynutilo **zásadní změnu v chápání hodnoty teoretické práce v rezortu MO**. Ocenění práce spojené s tvorbou například předpisů je nulové o ostatních dílech ani nemluvě, respektive mají cenu jen části platu jejich tvůrců, a proto se s nimi tak zachází.

* * *

Co má nulovou hodnotu, toho si nikdo ani nevází, to není potřeba a lehce se odloží do temnot trezorů. Co však má nějakou hodnotu je středem pozornosti, jako třeba nákup padáků, modernizace tanků nebo nákup letadel.

I když se domnívám, že **teorie vojenského umění je velmi důležitá** nevěřím, že by v krátké době došlo k založení tolik potřebné instituce pro její tvorbu. To je však záležitost osob, které jsou za její stav odpovědné.

Poznámky:

1. Ještě jsem se nikde nedočetl, neslyšel ani neviděl, na rozdíl od jiných ministerstev, že by ministerstvo obrany nebo generální štáb přijímaly rozhodnutí na základě nějaké studie nebo ji alespoň braly úvahu i kdyby existovala.
2. **TRADOC** - Training and Doctrine Command US Army - velitelství pozemních sil USA pro tvorbu teorie a výcvik.

Oblasti potenciálního transatlantického nesouladu v tradičních aliančních záležitostech, jako je protiraketová obrana, rozšiřování a evropská obranná integrace, se zdají být na cestě k vyřešení. Společně se svými evropskými spojenci je Bushova vláda nebude řešit o nic méně efektivně než předchozí administrativy. Irák a Čína však potvrzují skutečnost, že bezpečnost se pro Západ stala daleko širším zadáním, než jakému odpovídají stávající struktury Aliance, stejně jako to, že je žádoucí užší politická a krizová koordinace mezi Spojenými státy a jejich evropskými spojenci mimo geografickou sféru působnosti NATO.

*Christoph Bertram
(ředitel Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlín)
„Opět nový začátek“, NATO Revue, jaro 2001*